«Тасдиқ мекунам»
Ректори Донишгоҳи давлатии
ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон
профессор Шарифзода М.М.

ТАҚРИЗИ

муассисаи тақриздиҳанда ба диссертатсияи Ниёзӣ Ёрмаҳмад Бобо «Таснифоти илм дар фалсафаи машшоиёни шарқӣ ва таҳаввулоти он дар фалсафаи асримиёнаи тоҷик» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.03 — таърихи фалсафа

Муҳимияти тадқиқи мавзӯъ

Омӯзиши масъалаи таснифоти илм дар таърихи фалсафа аз замонҳои қадим то ба имрӯз идома дошта, меъёрҳои таснифоти он дар марҳилаҳои гуногуни таърихӣ муайян карда шудаанд. Ба вижа дар давраи кӯҳан таснифоти илм тартиби худро надошта, дар заминаи устура ба тарзи гуногун тасниф шудааст.

Аз тарафи диссертант таснифоти илм дар давраи Атиқаи Юнон махсусан фалсафаи Афлотун, Арасту ва пас дар садаҳои миёна дар фалсафаи намояндагони машшоия Абунасри Форобӣ, Ибни Сино, Насириддини Тусӣ, Қутбиддини Шерозӣ, Ибни Халдун ва дигарон мавриди таҳқиқу барраси шуда, ки дар бобҳои алоҳидаи диссертатсия мавриди омӯзиш қарор дода шудаанд.

Мактаби машшоиёни шарқӣ дар таърихи фалсафаи асримиёнагии тоҷик аввалин таълимотест, ки пайравони он бевосита дар масъалаи таснифоти илм тадқиқотҳои махсус ва арзишмандро анҷом додаанд. Мактаби мазкур дар асрҳои миёна яке аз муродифоти мактаби фиқҳию каломӣ ба ҳисоб мерафт, ки озодандешӣ ва биниши ҳастишиносиву маърифатшиносиро дар фалсафаи тоҷик асос гузошт ва ба муқобили ақидаҳои ифротии замони хеш мубориза бурдааст. Омӯзиши осори намояндагони машшоияи шарқӣ кӯмак мекунанд, то мо муқобили ақидаҳои ҷазмию ифротӣ мубориза барем.

Яке аз намояндагони барҷастаи ин мактаб Абунасри Форобӣ, унвони фахрии «муаллими Сонӣ»-ро дорад, асари маъруфи ӯ «Иҳсо ал-улум»-ро

таълиф кардааст, ки дар он аввалин усулу таснифоти илмро дар асоси пайванди мантиқию мавзуӣ тасниф шудаанд.

Асари мазкур то ҳол арзиши худро чӣ дар Шарқ ва чӣ дар Ғарб аз даст надодааст. Аммо дар таснифоти ӯ усулҳои мантиқи арастуӣ ҷойгоҳи асосӣ дорад. Дар ин поя Ибни Сино ҳамчун пайрави муваффақи Абунасри Форобӣ таснифоти илмро ҳамчун равиш (метод) ё равишшиносии (методологияи) илмӣ дар осори худ такмил бахшидааст.

Ҳамчунин таснифи илм аз тарафи донишмандони араб, ки онҷо илмро ба арабӣ ва ғайриарабӣ, нақлӣ ва ақлӣ, шаръӣ ва ғайри шаръӣ тақсим карданд, идома ёфтааст.

Таснифоти илм ҳамчун масъалаи муҳими илмӣ дар замони собиқ Иттиҳоди Шуравӣ мавриди тадқиқ қарор гирифта буд, вале муҳаққиқони ин давра бештар такя ба таснифоти илмҳои табиатшиносӣ доштанд (Кедров Б.М., Барсуков И.С., Ушанов Е.В. ва дигарон).

Муҳаққиқони тоҷик М. Диноршоев, Муҳаммад-Алӣ М., А. Шамолов, Р. Комилов, Х. Додихудоев, Р. Назариев, У. Султонов ва дигарон низ дар рисолаҳои илмии хеш оид ба масъалаи таснифоти илм изҳори назар кардаанд.

Донишмандони эронӣ Забеуллоҳи Сафо, Саид Ҳусайни Наср, Алиасғари Ҳалабӣ, Ёралии Курдфирузҷонӣ, Муҳаммад Рашод ва дигарон низ дар ин масъала таҳқиқоти ҷолиб анҷом додаанд, ки дар рисола мавриди баррасӣ қарор дода шудааст.

Муҳиммияти дигари масъаларо таъсири тақсимбандии илми мактаби фалсафии машшоиёни шарқӣ ҳамчун замина барои эҳёи таснифоти илм дар Аврупо муайян мекунад, ки то ҳол арзиши худро гум накардааст. Чунонки мушоҳида мешавад, аксари муҳаққиқон дар атрофи масъалаи таснифоти илм андешаҳои худро баён кардаанд, вале пажӯҳиши махсус дар ин масъала то ҳанӯз анҷом наёфтааст.

Бо назардошти гуфтаҳои боло омӯзиши мавзӯи «Таснифоти илм дар фалсафаи машшоиёни шарқӣ ва таҳаввулоти он дар фалсафаи асримиёнаи

тоҷик» муҳим ва саривақтӣ мебошад.

Мӯҳтавои асосии диссертатсия

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса ва руйхати адабиёти истифодашуда иборат мебошад. Чун анъана дар муқаддимаи диссертатсия муҳиммияти мавзуи таҳқиқот асоснок карда шуда, сатҳи омӯзиши мавзуи интихобшуда таҳлилу баррасӣ гардида, мақсад ва вазифаҳои тадқиқот нишон дода шудаанд. Инчунин, дар муқаддима асосҳои методологии тадқиқот муайян карда шуда, навгонии илмӣ, бандҳои муҳими барои ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳамияти назариявию амалии тадқиқот, сатҳи татбиқи натиҷаҳои тадқиқот ва сохтори диссертатсия ошкор гардидаанд.

Дар боби якуми диссертатсия «Сарчашмаҳои назариявии ташаккули таснифоти илм дар фалсафаи асримиёнагии тоҷик» мебошад, ки муаллиф бештар ба масъалаи таснифоти илм ба сифати яке аз мушкилоти асосии фалсафаи илм аҳамияти зарурӣ додааст.

Дар зербоби аввали боби мазкур муаллиф дар заминаи омӯзиш ва таҳлили адабиёти илмӣ ва баррасии назарияҳои гуногун асосҳои методологии назарияи таснифоти илмро мавриди тадқиқ қарор додааст. Дар зербоби мазкур қайд шудааст, ки яке аз хусусиятҳои моҳиятдори тамоми таснифоти илм ин робитаи байни илмҳоро муайян сохтан аст, ки ягонагӣ ва низоми муайянеро ба вуҷуд меорад (саҳ. 19 автореферат). Дар ин зербоб, инчунин масъалаи пайдарҳамӣ ва муносибати байниҳамдигарии илмҳо низ баррасӣ шудааст.

Дар зербоби дуюми боби аввал сарчашмаҳои назариявии таснифоти илм дар таълимоти фалсафии асрҳои миёна ба таври мушаххас инъикос ёфтаанд. Ба андешаи муаллифи рисола, аввалин низоми таснифоти илм дар таърихи фалсафа, ки ба таври назарӣ ва асоснок донишҳоро тасниф карда буд ва ҳамчун сарчашмаи бештари таснифҳои баъдина қарор гирифтааст, аз он ҷумла мубодилаи таснифоти машшоиёни шарқи исломӣ, фалсафаи атиқа дар Юнони Қадим мебошад (саҳ. 20 автореферат).

Дар зербоби сеюми боби мазкур диссертант масъалаи даврабандии

таърихи пайдоиш ва марҳилаҳои ташаккули фалсафа ва илмро мавриди омӯзиш қарор додааст. Муаллиф таърихи табақабандии фалсафа ва илми тоҷикро ба се давра (давраи бостони тоҷик то зардуштӣ, зардуштӣ ва баъди зардуштӣ), афкори фалсафаи Эронзамин дар аҳди Ислом ва фалсафаи муосир тақсим намуда, оқилона қайд намудааст, ки фалсафа ва илм дар фарҳанги қадима аз дохили устура берун омадааст. Фарҳанги устуравӣ, ки бахши тахаюлоти зеҳни инсон аст, ҳамеша вуҷуд дошт ва дорад (саҳ. 88 диссертатсия). Дар ин зербоб инчунин муаллиф оинҳои меҳрпарастӣ, оташпарастӣ, Маздоясно, Монӣ, Зардуштӣ, Маздакия ва дигарҳоро шарҳу тавзеҳ додааст.

Боби дуюми диссертатсия «Таснифоти илм дар фалсафаи машшоияи шарқӣ (дар мисоли Абунасри Форобӣ ва Ибни Сино)» аз се зербоб иборат буда, дар он асосҳои методологии таҳлили назария ва амалияи таснифоти илм, тартибу таркиб ва вазифаҳои илмҳои назарӣ ва амалӣ мавриди омӯзиш ва баррасии илмӣ қарор дода шудааст.

Дар зербоби аввали боби дуюм қайд карда шудааст, ки маърифати олам дар асосҳое ташаккул меёбад, ки ин асосҳо метавонанд илмӣ ва ғайриилмӣ буда, дар дараҷаҳои гуногун ҷойгир шаванд. Усулҳои маърифати олам ё равишҳои маърифати олам аз назари Абунасри Форобӣ ва Ибни Сино ин мартабаҳои дарки олам мебошанд, ки ба чаҳордаҳ қисмати зерин тақсим гардидааст: тахайюлот, маҳсусот, муҷараббот (таҷрибиёт), мӯтавотирҳо (пайдарпай), аввалиёт, муқаддимоти фитрӣ, қиёсҳо, ваҳмҳо, машҳуроти мутлақа, машҳуроти маҳдуда, мусалламот, мушаббаҳот, мақбулот, машҳуроте, ки дар ибтидо оқибате дар пай надоранда, шубҳаю гумонҳо. Ин асосҳо усули мавзӯъҳо ва мадхали илм номида мешавад, ки муаллим шогирдро ба он вомедорад, ки ин мабодиро қабул кунад ва имкон медиҳад, масъалаҳои дигареро дар ин асос барои маърифати олам ба тартиб дарорад (саҳ. 116-117 диссертатсия). Дар ин зербоб инчунин назари Абунасри Форобӣ ва Ибни Сино оид ба илми мантиқ мавриди баррасӣ қарор дода шудааст.

Дар зербоби дуюми боби дуюм «Тартиби ҷойгиршавии илмҳои назарӣ дар фалсафаи машшоиёни шарқӣ» бештар назарияи Сино ва Форобӣ баррасӣ шудааст. Чунон ки муаллиф исрор мекунад, тартиботи ҷойгузории илмҳо бештар аз нигоҳи мантиқӣ иҷро карда шудааст, ки раванди маърифати илмҳои табииро дар бар мегирад. Хусусан баррасии асарҳои Сино, Форобӣ бахшида ба тартиби омӯзиши табиат бахшида мешавад, ки аз нигоҳи онтологӣ бештар мутобиқат дорад. Муаллиф пешкаш мекунад, ки ҳатто масъалаи нафс ба илмҳои табиӣ дохил аст. Хусусан муаллиф доир ба эҳё намудани метафизика ҳамчун онтология саҳми Синоро қайд менамояд (саҳ. 187 дисс. давомаш).

Зербоби сеюми боби дуюм ба омӯзиши таркиби илмҳои амалӣ: ахлоқ, тадбири манзил ва сиёсати мудун бахшида шудааст. Дар ин зербоб муаллифи рисола назари Абунасри Форобӣ ва Ибни Синоро оид ба моҳияти инсон, оиладорӣ, ахлоқ, сиёсати мудун (шаҳрдорӣ, ҷомеадорӣ) таҳқиқ намудааст.

Диссертант нуқтаи назари файласуфи маъруфи тоҷик М. Диноршоевро оид ба улуми амалӣ таҳлил намуда қайд мекунад, ки «Масоили улуми амалӣ»-ро М. Диноршоев аз омӯзиши моҳияти инсон оғоз менамояд. Чунин масъалагузорӣ гарчанде дар осори Ибни Сино пайгирӣ нашудааст, аммо дидгоҳи таҳқиқии М. Диноршоев чунин дидгоҳи амиқу ҳамаҷонибаи илмиро дар омӯзиши улуми амалӣ зарур медонад» (саҳ. 221 диссертатсия).

Ба андешаи муаллифи диссертатсия, равиши Ибни Сино дар назарияи таснифоти илм бо пайравӣ аз Арасту ва Абунасри Форобӣ шакл гирифтааст, лекин бо ин фарқият, ки Ибни Сино танҳо аз равиши истидлоли Арасту ҷонибдорӣ карда, равиши собиқаи таърихии андешамандонро аҳамият намедиҳад, яъне бештар аз равиши таҳлилӣ кор гирифтааст, на аз равиши таърихӣ ва ҷадалӣ (диалектикӣ). Таъкид шудааст, ки шояд пайравӣ накардани Ибни Сино аз равиши таърихӣ ва ҷадалӣ аз он сабаб бошад, ки дар замони Ибни Сино ин масъалаҳо хеле зиёд баррасӣ шуда буданд, аз ин хотир аз ин равишҳо чашм пӯшидааст.

Дар зербоби мазкур, инчунин фарқ байни Ибни Сино, Арасту, Афлотун ва Абунасри Форобӣ дар фаҳмиши таркиби илмҳои амалӣ ошкор гардидааст.

Дар боби сеюми диссертатсия, ки «Аҳамияти илмӣ ва методологии таснифоти илм дар ташаккули ва таҳаввули минбаъдаи фалсафаи асримиёнагии тоҷик» номгузорӣ шудааст, ки бештар таъсири назарияи таснифоти илмии машшоияи шарқ ба рушди назарияи таснифоти илм дар таърихи фалсафаи тоҷик баррасӣ гардидааст.

Дар зербоби аввали боби мазкур ба омӯзиши таъсири назариявии таснифоти илми машшоияи шарқӣ ба рушди минбаъдаи масъалаи таснифоти илм аз тарафи пайравони ӯ дар таърихи фалсафаи тоҷик мавриди таҳқиқу баррасӣ қарор гирифта шудааст. Дар ин зербоб қайд мегардад, ки таснифи илмро аз ибтидо ҳамеша дар таърихи илмҳо ҳамчун методология барои ҷудо сохтани мавзӯъҳо, масъалаҳо, назарияҳо ва қонунмандии дар як илм муҳим буд ва имрӯз низ он чунин муҳиммияти худро аз даст надодааст. Ба андешаи муаллиф, мактаби машшоияи шарқӣ таснифи илмҳоро бо эҷодкорӣ ба асоси ҳамон мантиқи арастуӣ, навъе табақабаидии мантиқиеро риоя карданд, ки то ба имрӯз арзиши худро гум накардааст ва ҳамчун яке аз сарчашмаҳои муҳим дар омӯзиши таърихи таснифоти илмҳои асрҳои миёнаи тоҷик мавриди омӯзиш қарор дорад. Чунин тасниф сабаб гашт, ки чандин илм аз дохили илмҳои мавҷуда дар ин марҳила берун ояд (саҳ. 274 диссертатсия).

Зербоби дуюми боби сеюм муаллифи рисола таснифоти орифон ва муносибати Муҳаммади Ғазолиро ба назарияи таснифоти илм шарҳ додааст. Дар ин зербоб қайд мегардад, ки Абӯҳомид Муҳаммади Ғазолӣ яке аз танқидгарони мактаби машшоии шарқӣ буд, ки бо китоби «Эҳё ал-улум ад-дин» тавонист дар таснифи улуми динӣ-нақлӣ бо тафаккури фалсафию ақлонӣ ва ирфонӣ илмҳои замони худашро бори дигар табақабандӣ намояд (саҳ. 248 диссертатсия).

Зербоби сеюми боби мазкур «Таъсири таснифоти илм дар ташаккули донишҳои илмии фалсафаи асримиёнагии тоҷик» номида шудааст. Дар ин зербоб муаллиф қайд менамояд, ки масъалаи таснифоти илмро дар асрҳои

миёна аз роҳи интиқоли илмҳои амалӣ ва мантиқӣ аз Юнон ба олами ислом мавриди таваҷҷӯҳи донишмандони асримиёнагӣ воқеъ шуд, ки донишмандон ҳам дар илмҳои ақлӣ ва ҳам дар илмҳои амалӣ ба дастовардҳои муҳим комёб шуданд. Инчунин, кашфиётҳое дар илм сурат гирифтанд, ки баъдан ҳамчун заминаи эҳё дар Аврупо гаштанд, аммо Шарқи асримиёнагӣ, то ба ҳол натавонист ба ренессанс расад. Ба андешаи муаллифи рисола, шояд яке аз сабабҳояш дар он бошад, ки аслан дар Шарқ ба илм ва олим бовар надоштанд, фақат дар асоси бовариҳои динӣ худро маҳдуд карда, кӯшиш карданд дигар фаҳмишҳои худро дар фаҳмишҳои мазҳабӣ мутобиқат созанд. Аз ин сабаб ба ибтикоре даст наёфтанд (саҳ. 306 диссертатсия).

Дар хулосаи рисола натиҷаи тадқиқоти анҷомёфта ҷамъбаст гардида, пешниҳодҳо ва тавсияҳои амалӣ дар бораи аҳамияти мактаби машшоиёни шарқ, ки озодандешӣ ва биниши ҳастишиносиву маърифатшиносӣ ва хусусан таснифи илмҳоро асос гузоштааст, нақшбандӣ шудаанд.

Навгонии тадқиқот

Зимни таҳқиқ диссертант ошкор кардааст, ки аз гузашта то ба имрӯз ягона мавзӯе, ки илмҳоро дар асоси принсип ва методҳои илмӣ ба ҳам меорад, ин масъалаи ҳастӣ буда, илмҳо вобаста ба шаклҳои он тасниф шудаанд.

Муҳаққиқ ба натиҷагирии дуруст комёб гардидааст, ки машшоиёни шарқӣ, бори нахуст асари алоҳидае бо номи “Иҳсо ал-улум” таълиф карда, рисолаҳои мустақиле мисли “Тақсими улуми ақлӣ” дар таърихи фалсафаи асримиёнагии тоҷик таълиф карда, робитаҳо ва ихтилофи ақидаҳоро дар таснифоти илм ба таври возеҳ таҳқиқу баррасӣ намуданд;

- зимни таҳқиқи осори фарҳангии қадимии тоҷик, ки омехтаи устура ва таърих аст, ташаккули мафҳумҳо ва таснифу табақабандии илмҳо аз нигоҳи илмӣ пайдо шуда, мафҳуму категорияҳо ва таснифоти илм дар заминаи категорияҳои ахлоқӣ ва эҳтиёҷоти амалии инсон ташаккул ёфтанд. Ин мафҳумҳо ва масъалаҳо бозгӯи шинохти олам ва камолоти инсонианд, ки минбаъд асоси илмҳои диншиносӣ ва антропологию

ҷомеашиносӣ гаштанд;

- таҳқиқот диссертант муайян кард, ки бо ворид шудани дини ислом дар фарҳанги халқи тоҷик илмҳо ба ваҷҳи дигар ташаккул ёфтанд, яъне бо таъсири фарҳанги исломӣ, Юнони бостон, фалсафаи бостонии тоҷик ва дигар мактабҳои фалсафӣ мактаби машшоияи шарқӣ ба вуҷуд омад, ки бештар ба ақл ва усулҳои мантиқ такя мекард. Аз ин рӯ дар таснифоти илми мактаби машшоиёни шарқӣ бартарияти бештар ба илмҳои ақлӣ дода мешуд, на ба илмҳои нақлию каломӣ;

- пажӯҳиш муҳаққиқ нишон медиҳад, ки бори аввал мақоми таснифоти илми фалсафаи машшоия ва таҳаввули минбаъдаи он дар мактабҳои фалсафию динӣ мушоҳида мешавад. Яъне таснифоти машшоиёни шарқӣ, гарчанде аз тарафи мактабҳои динию ирфонӣ тағйир ва таҳаввул карда бошанд ҳам, лекин ҳамчун яке аз принсипҳои муҳими фалсафӣ аз тарафи муҳаққиқони баъдина мавриди таҳлилу баррасӣ қарор нагирифтааст.

Аҳамияти назариявию амалии натиҷаҳои тадқиқот

Аҳамияти назариявии натиҷаҳои тадқиқот пеш аз ҳама, аз он иборат аст, ки дар диссертатсия мактаби машшоиёни шарқ ҳамчун аввалин таълимоте, ки дар таърихи фалсафаи асримиёнагии тоҷик бевосита дар масъалаи таснифоти илм анҷом дода шудааст, таҳқиқоти махсус сурат гирифтааст, ки то ба имрӯз дар методологияи пажуҳишҳои илмӣ мавриди истифода қарор дорад. Маводи бадастомада дар ин ҷода метавон ҳамчун роҳнамо барои шинохти дурусти мавзӯъҳои илмӣ истифода бурда шавад.

Маводҳои диссертатсияро ҳамчунин метавон дар таҳияи нақшаҳо ва барномаҳои таълимӣ, навиштани рисолаҳои номзадӣ ва докторӣ, таҳияи таърихи фалсафаи илм, методологияи илм, фарҳангшиносӣ, фалсафаи иҷтимоӣ ва ғайра мавриди истифода қарор дод. Натиҷаҳои диссертатсия

ҳамчунин метавонад ба сифати маводи таълимӣ барои донишҷуёни муассисаҳои таълимоти олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, унвонҷӯён, аспирантон, докторантон истифода бурда шавад. Бозёфтҳову хулосаҳои таҳқиқоти мазкур имкон медиҳад, ки муҳаққиқони фалсафаи асримиёнагии тоҷику форс ба пажӯҳиши осори мутафаккирони он рӯзгор аз нигоҳи тоза бештар машғул шаванд. Маводи тадқиқотро инчунин метавон дар мубориза бар зидди афкори тундравонаи зуҳуроти манфии муосир истифода бурд.

Эътимоднокии хулосаҳои тадқиқот

Тадқиқоти мазкур дар заминаи омӯзиш ва таҳлили осори мутафаккирони тоҷику форс ва намояндагони фалсафаи машшоиёни шарқӣ оид ба таснифоти илм ва таاаввули он дар таърихи фалсафаи асримиёнагии тоاик анҷом дода шудааст. Хулосаҳои муаллиф ва натиҷаҳои тадқиқоти илмӣ асоснок гардидаанд. Инчунин, дар раванди тадқиқот муаллиф методҳои илмии мувофиқро мавриди истифода қарор додааст. Эътимоднокии хулосаҳо ва натиҷаҳои тадқиқот бо методҳои истифодашудаи муаллиф асоснок карда шудаанд.

Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар мақолаҳои илмии муаллиф инъикос гардида, дар мақолаҳои илмии тақризшаванда нашр гардидаанд. Рисола ва нашрияҳои илмии муаллиф бо риояи қоидаҳои иқтибосоварӣ таҳия гардида, ҳамаи сарчашмаҳои истифодашуда тибқи талабот нишон дода шудаанд. Автореферати рисола мӯҳтавои асосии тадқиқотро дар бар гирифтааст.

Норасоиҳои диссертатсия

Новобаста аз муваффақиятҳо, дастоварду далелҳои илмӣ кори диссертатсионии Ниёзӣ Ёрмаҳмад Бобо аз камбудӣ ва норасоиҳо холӣ нест, ки онҳоро метавон ба таври зайл иброз намуд.

1. Масъалаи асосии рисола «фалсафаи машшоиёни шарқӣ» буда, дар боби дуюм ин масъала матраҳ шудааст, дар ҳоле ки бояд дар боби аввал

баррасӣ мешуд.

2. Ҳамзамон дар боби дуюм бештар таҳлили асарҳои Сино ва Форобӣ дода шудааст, аммо беҳтар мешуд эволютсия нигоҳи онҳо нишон дода шавад.

3. Дар боби аввал таснифоти илм дар фалсафаи асримиёнаи тоҷик ба аллохтонӣ ва автохтонӣ алоҳида таҳлилу таҳқиқ шудааст, ки агар дар муқоиса дода мешуд, боз як зербоби алоҳида илова кардан мумкин мешуд.

4. Азбаски анъана ва таълимоти машшоиёни тоҷик пас аз Сино ва Форобӣ аз тарафи Насриддини Тӯсӣ идома бахшида шуда буд, дар боби дуюм нигоҳи ӯро алоҳида дида баромадан лозим буд, ки ташуккул ва тағироти андешаҳои машшоиён аз тарафи пайравонашон то чи ҳад дигаргун шудаанд.

Ҳамаи камбудиҳои ҷойдошта хусусияти баҳсӣ дошта, мазмун ва мӯҳтавои диссертатсияро коҳиш намедиҳад. Ба муаллиф тавсия дода мешавад, ки дар тадқиқотҳои оянда онҳоро ба инобат гирифта, мавриди баррасӣ қарор диҳад.

Мутобиқати диссертатсия ба меъёрҳои муқарраргардида аз тарафи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯй мебошад. Диссертатсияи Ниёзӣ Ёрмаҳмад Бобо ба омӯзиши яке аз мавзӯҳои печида ва норӯшани таърихи илми тоҷик бахшида шудааст, ки ин иқдоми хеле муҳим мебошад.

Диссертсия дар сатҳи лозима анҷом дода шуда, кори тамомшуда ба ҳисоб рафта, сохтори он тибқи талаботи муқарраргардида таҳия шудааст.

Дар раванди тадқиқот миқдори зарурии адабиёти илмӣ истифода гардидааст, ки ба мавзуи тадқиқот ва масъалаҳои баррасигардида робитаи бевосита дорад.

Дар маҷмуъ, адабиёти омӯхташуда, маводи истифодашуда, баррасиҳои муаллиф, хулосаҳои асосии диссертатсия, мазмуну мундариҷаи он, методҳои илмии истифодагардида бо ихтисоси 09.00.03 — таърихи фалсафа мувофиқат менамоянд.

Ҳамин тариқ, диссертатсияи Ниёзӣ Ёрмаҳмад Бобо дар мавзӯи «Таснифоти илм дар фалсафаи машшоиёни шарқӣ ва таҳаввулоти он дар фалсафаи асримиёнаи тоҷик» ба талаботи пешбинишудаи бандҳои 10-16 «Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябри соли 2016, №505 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад. Диссертатсияи мазкур тадқиқоти мукаммал ва мустақилона анҷомёфта ба шумор рафта, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии доктори илмҳои фалсафа аз рӯи ихтисоси 09.00.03 — таърихи фалсафа мебошад.

Тақризи мазкур дар ҷаласаи кафедраи фанҳои ҷамъиятии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон аз 9 июни 2022, протоколи № 11 муҳокима гардида, тасдиқ шудааст.

Раиси ҷаласа,

Номзади илмҳои филологӣ, дотсент Муродбекова М.Ҳ.

Котиби ҷаласа,

номзади илмҳои педагогӣ Бобоҷонова Д.

Лоиҳаи тақриз омода гардид аз ҷониби доктори илмҳои фалсафа, профессори донишгоҳ Зоҳидов О. Ҳ.

Имзои профессор Зоҳидов О. Ҳ — ро тасдиқ менамоям

Сардори раёсати кадрҳо Мирпоччоев И.Ҳ.

ва корҳои махсуси ДДҲБСТ

ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ ҲУҚУҚ, БИЗНЕС ВА СИЁСАТИ ТОҶИКИСТОН
ШӮЪБАИ КАДРҲО ВА КОРҲОИ МАХСУС

Суроғa: ш. Хуҷанд, микроноҳияи 17, №1.

www.tsulbp.tj

тел: +992342223811